

Policijska subkultura

Gorazd Meško*

Značilnosti delovnega mesta lahko pogojujejo nastanek subkulture. Delovni pogoji, pritiski in druge okoliščine lahko vplivajo na nastanek subkulture, v našem primeru na nastanek odklonske policijske subkulture. Odklonskost se kaže v različnih pojavnih oblikah. V članku bomo predstavili nekatere oblike odklonskosti v policiji; ne le tiste, ki so definirane v kazenskem zakonu kot kazniva dejanja, temveč tudi tiste, najbolj značilne oblike odklonskosti policistov kot so agresivnost (brutalnost), zloraba položaja, korupcija, krivo pričanje, spanje v službi, alkoholizem in narkomanija.

Ključne besede: policija, kultura, subkultura, odklonskost

UDK 351.74.08:316.624

1. UVOD

V zgodnjih proučevanjih policije v ZDA omenja John F. Galliher subkulturni pristop in trdi, da je leta upravičen, saj so policisti dokaj enotna skupina, s svojimi, specifičnimi značilnostmi. Policisti so izpostavljeni različnim pritiskom, ki jih morajo zaradi narave svojega dela prenašati, zato samo delo predstavlja za posameznika močan stresni dejavnik. Ker policijsko delo poteka v dvojicah ali skupini, kar seveda zahteva specifičnost dela, po drugi strani v takih delovnih skupinah lahko vidimo vir policijske subkulture, saj subkulture ne more predstavljati posameznik, zanjo je potrebna skupina.

Michael K. Brown omenja solidarnost med policisti, ki je posledica skupnega dela na ulicah pod vplivom stresa in skrbi, ki jih nalaga služba. Delovni pogoji, pogoji za nastop dela, delovno usposabljanje, pričakovanja vedenja občanov in vedenjske norme pomenijo kombinacijo, ki povzroča podobnost vrednostnega sistema policistov in obenem tudi policijsko subkulturo.¹ Proces socializacije v kulturo se prične na policijskih akademijah. Na policijskih akademijah ne spoznavajo samo formalnih pravil policijskega dela, temveč tudi neformalne norme, ki jih mora posameznik upoštevati, da je sprejet v skupino. Pravilo je, da je lojalnost - pomoč mlajšemu kolegu - na prvem mestu. Tudi upoštevanje nadrejenih, čast, spoštovanje, individualizem in skupinska solidarnost so visoke vrednote med bodočimi policisti.

S pričetkom dela v policijskih enotah mladi policisti doživijo prve izkušnje z različnimi ljudmi, teoretično predstavljene postopke tudi preizkusijo v praksi. Pri tem nekateri doživljajo različne izkušnje in strese zaradi prevelikega razkoraka med vrednotami in normami ter sredstvi za pravno varstvo ljudi in premoženja. Posamezni policisti ugotovijo, da z

legalnimi sredstvi ne morejo doseči namena svojega »poslanstva« in pričnejo posegati po nezakonitih metodah pri obravnavi kršiteljev in kriminalcev, večkrat pa tudi nedolžnih ljudi.

Policisti doživljajo družbo izven policije kot grozečo in sovražno. Ujeti so v začarani krog. Služba, ki jo opravljajo, je usmerjena v discipliniranje ljudi, za kar imajo sredstva in pooblastila. Tudi policijska uniforma povzroča izolacijo. V času opravljanja službe prihajajo zaradi narave svojega dela v konflikte z različnimi kršitelji. Po opravljeni službi se zaradi konfliktnosti situacij ne morejo zadrževati na krajih, kjer opravljajo policijsko delo. Posledica tega je, da se policisti pretežno družijo med seboj, pa tudi družine policistov se povezujejo. Tako se policisti izolirajo od preostale družbe za »modro zaveso«.

2. POLICIJSKA KULTURA

Osnove kulture policistov so opredeljene v policijskih kodeksih različnih držav. Osnovo za policijsko delo imajo policisti v veljavni zakonodaji, ki določa področje policijskega dela.

Angleški predpisi s področja dolžnosti dela policistov določajo, da verbalna agresivnost, nezakonito postopanje, nepravilen odnos do uniforme, neizvrševanje ukazov in lenoba ogrožajo sistematični poskus obvladovanja kriminalitete.

Za disciplinske kršitve v angleški policiji štejejo naslednje prestopke policistov²:

- sramotno vedenje,
- neprimerno vedenje do drugih pripadnikov policijskih vrst,
- zanemarjanje dolžnosti,
- laganje,
- izdajo poslovnih in uradnih podatkov,
- sprejemanje podkupnin in nedovoljeno delo,
- zlorabo pooblastil,
- rasno diskriminacijo,

* Gorazd Meško, profesor defektologije za motnje vedenja in osebnosti, asistent, Višja šola za notranje zadeve, Kotnikova 8/a, 61000 Ljubljana.

¹ Adler, Mueller, Laufer, 1991, str. 396.

² Police Training Manual, str. 19.

- neustrezno nošenje uniforme ali neurejenost,
- zanemarjanje lastnega zdravja,
- poškodovanje policijskega imetja,
- pijančevanje,
- pitje alkoholnih pijač v času službe,
- kriminalno vedenje.

Slovenski kodeks policijske etike iz leta 1992 govori v devetem členu, da je policist dolžan varovati in utrjevati ugled policije tako pri opravljanju uradnih nalog kot tudi v zasebnem življenju. Kadar opravlja uradne naloge, mora biti osebno urejen, kot to zahtevajo pravila, biti mora pravičen, vljuden, strokoven, dosleden in nedovzeten do kakršnegakoli podkupovanja.

3. POLICIJSKA SUBKULTURA

Teoretična orientacija avtorja T. Barkerja (1978) je usmerjena v trditve, da je odklonskost na delovnem mestu deviantno vedenje, ki je lahko kriminalno ali tudi ne in se dogaja v času opravljanja službe. Poklicna odklonskost je opredeljena kot vsakršno kršenje delovnih pravil v času opravljanja službe in se nanaša na zahteve poklica. Pomembni so trije vidiki razumevanja poklicne odklonskosti:

- primerna struktura in spremljajoče tehnike kršenja pravil,
- socializacija s pomočjo poklicnih izkušenj in
- krepitev in opogumljanje vedenja s strani referenčne skupine, t.i. skupinska podpora h kršenju pravil.

Policisti pri tem niso izjema. Policijska poklicna skupina ima možnost indoktrinirati in socializirati novince, da prevzame vzorce policijske odklonskosti.

V obravnavi problemov policijske subkulture je treba opredeliti pojem subkulture in določiti področja policijske subkulture ter nasprotujoče si vrednote, ki pomenijo prehod iz kulture v subkulturo. Meje med kulturnim vedenjem policistov in subkulturnimi pojavi v policiji so težko določljive in tudi težko dokazljive. Kot merilo subkulturnega vedenja policistov bomo upoštevali oblike odklonskih pojavov v policijskih vrstah, ki jih bomo razdelili v nekaj glavnih skupin.

4. VZROKI ODKLONSKE SUBKULTURE

4.1. Sumničavost, avtoritarnost in cinizem

Ljudje zaznavajo policiste v svojem okolju kot sumničave, avtoritativne in cinične osebe. Delovno

okolje policista je zelo ugodno za razvijanje takšnih osebnostnih potez:

- **sumničavost** je posledica narave policijskega dela. Policijsko delo je po svoji naravi nevarno, zato mora policist neprestano predvidevati nevarnost in kontrolirati, kaj se dogaja v njegovi okolici. Tudi na policijskih akademijah jim predstavijo posledice zaupljivosti (načelo lastne varnosti in skeptičnosti). Opozarjajo jih na primere policistov, ki so umrli pri svojem delu zaradi neupoštevanja določenih načel policijskega dela.

- **avtoritativnost** - uniforma, značke, našitki, orožje označujejo avtoriteto. Toda bolj kot samo zunanji znaki, je pomembna stalna pripravljenost policista, da ukrepa v morebitnih nevarnih okoliščinah in odnos do ljudi, s katerimi opravlja postopke.

- **cinizem** je tretja osebna poteza, ki je značilna za policiste. V študiji, ki je obsegala vzorec 220 newyorških policistov, so ugotovili, da 80% novih policistov verjame, da je policija zelo uspešna organizacija. Po treh mesecih službovanja jih je v uspešnost policijskega dela verjelo manj kot 30%. Cinizem narašča z dolžino službovanja v policijskih enotah predvsem pri policistih, ki vrsto let opravljajo enako delo in pri tistih, ki imajo višjo izobrazbo in v letih službovanja niso bili povišani.³ Cinizem je neposredna in neizbežna posledica policijskega profesionalizma.⁴

Paradoks policijskega poklica je v tem, da določene lastnosti, ki jih policist mora imeti za opravljanje svojih nalog, lahko zelo hitro preidejo v ekscesne oblike vedenja. Prav tako načela, ki jih mora policist upoštevati pri svojem delu, da le-to uspešno opravlja, lahko v določenih primerih predstavljajo izgovor za »korak čez«.

4.2. Občutje varnosti, pritožbe zoper policiste in politika

B. Sanderson⁵, načelnik v angleški policiji, se ob vrnitvi s službenega obiska v ZDA zaskrbljen sprašuje, ali se bodo naraščajoči negativni pojavi v policiji preselili tudi v Veliko Britanijo. Ugotovil je, da med policisti v ZDA naraščajo samomori, uživanje alkoholnih pijač ter mamil. Razveze zakonske zveze, kršitve delovne discipline in nedostojno vedenje so bolj pogoste kot v angleški policiji. Kljub številnim strokovnim službam za pomoč policistom

³ Adler, Mueller, Laufer, str. 396.

⁴ Lewis, str. 27.

⁵ Police Chief, 1993/3.

in pripravljenosti strokovnjakov za delo, patologija v policijskih vrstah narašča. Problematiko ameriške policije vidi v treh dejavnikih, ki močno vplivajo na kakovost dela policije.

Prvi pojav, ki ga avtor označuje kot problematičnega, je **občutje varnosti**, ki je pri ameriških policistih porušeno. Policisti občutijo visoko stopnjo ogroženosti lastne varnosti v času opravljanja policijskih dolžnosti. Zaradi občutkov ogroženosti lastne varnosti nosijo orožje tudi zunaj službenega časa. Zaradi občutkov strahu so pogoste nagle in agresivne reakcije policistov. Sanderson je opazoval ameriške policiste pri opravljanju nalog ameriških policistov na terenu in ugotovil, da so pri postopkih imeli orožje, pripravljeno za uporabo, čeprav ni bilo prisotne neposredne nevarnosti zanje. Iz tega lahko sklepamo, da se policisti čutijo močno ogrožene pri opravljanju svojega dela, kar pomeni oviro za kvalitetno policijsko delo in zelo veliko možnost za prekoračitve pooblastil.

Druga značilnost so **pritožbe zoper policiste**. V večini postopkov zoper policiste, ki naj bi kršili predpise, predvsem svoja pooblastila, tožeča stranika izgubi. Tožniki so izgubili vsako upanje, ko policija sama v svojih vrstah opravlja preiskave.

Tretji zaskrbljujoči dejavnik je **politika**. Politika zelo vpliva na delo policistov in izvajanje ukrepov policije. Z zamenjavo vodilnih struktur v državah se spremeni tudi policijska politika. Pri večini zamenjav vlad vodilni politiki vplivajo na zamenjavo vodstva v policiji. Spreminjanje politike dela policije povzroča zmedo in negotovost pri delu policistov.

Tri izhodišča - orožje (občutek varnosti - ogroženosti), pritožbe zoper policiste in politika - intenzivirajo pritisk na policiste v ZDA. Policiste usposablja, jih opremijo in plačajo za varovanje družbe, toda, ko ti opravljajo svoje delo, jim vodilni ne nudijo ustrezne podpore. Zaradi tega niso prepričani vase in v igranje vloge varuha družbene ureditve, saj se neprestano sprašujejo, kako naj upoštevajo nove ideje, ki nimajo nič skupnega z vsakodnevnim delom na cesti.

Za manjšino, ki raste, postajajo pritiski, ki jih doživljajo pri policijskem delu, premočni. Nekateri se prično bati službe. Takšni so pri sodelavcih imenovani »prazne obleke« (empty suits) in so znani po izmikanju in neenaki delitvi dela z drugimi policisti. Nekateri ne sprejmejo pravil policijskega dela in ustvarjajo različne neformalne skupine za boj proti kriminaliteti in se obnašajo kot različni filmski junaki (Rambo). Takšnih se bojijo tudi sodelavci, ker so nasilni do kogarkoli. Nekateri, ki se odločijo, da

bodo neuspešen sistem boja proti kriminaliteti uporabili v svoje namene, se pustijo podkupovati. Podkupljenci (»grafters«) so zaničevani, ker mečejo slabo luč na celotno policijo.

Veliko je policistov, ki so odvisni od alkohola, nekaj pa tudi od mamil. Takšni policisti so nezanesljivi pri opravljanju policijske službe in niso zmožni nuditi pomoči sodelavcu pri opravljanju nalog.

In v Veliki Britaniji? Policijska služba je stopila korak naprej v primerjavi s preteklimi desetletji. Ob spoznanju poklicnega stresa in materialnem izboljšanju, obravnavi in pomoči policistom ter njihovim družinam, je bil storjen korak naprej. Stres policistov ne bo odpravljen samo ob obravnavi posameznikov, ampak je treba obvladovati temeljne probleme, ki izvajajo pritisk na policiste, in s tem povzročajo stresne situacije, predvsem pogoje dela.

4.3. Delovno in življenjsko okolje

Delovno okolje, v katerem policisti opravljajo svoje delo pri večini vodi v stres, ki ima za posledice čustvene in telesne posledice (psihosomatska obolenja). V študiji vzorca 2300 policistov v dvajsetih oddelkih ameriške policije so ugotovili, da jih ima 37% resne probleme z življenjskim partnerjem, 36% ima telesne težave, 23% redno uživa alkoholne pijače, 20% jih ima težave pri vzgoji otrok in 10% uživa droge. Zato so od leta 1970 pričeli izvajati, posebno v večjih policijskih enotah, več zdravstvene pomoči, svetovalnega dela in dajati prednost v skupnost usmerjenemu policijskemu delu.⁶

4.4. Odnosi med policisti

Konflikti med policisti so neizbežni. Pri opravljanju policijskega dela prihaja med policisti do sporov, ki imajo lahko za posledico neustrezno in nezakonito opravljanje nalog. Kot vzroke agresivnosti in konfliktov opredeljuje Woods (1980) naslednje vzroke:

- **agresivnost kot posledica frustracije** - zaposleni ima določene potrebe ali cilje, ki jih ne more zadovoljiti v organizaciji ali zaradi organizacije. Frustracijske situacije povzročajo agresivnost, ki se lahko kaže kot konflikt med zaposlenimi v policiji;
- **znotraj skupinske razlike, prepričanja, odnosi in stališča** - policisti opravljajo svoje delo v parih ali skupinah. Pri delu se menjujejo in prihajajo v stik drug z drugim. Ob različnih situacijah, različnih načinih obravnave problemov, s katerimi se srečujejo pri delu, lahko zaradi različnosti pristopa pride do

⁶ Adler, Mueller, Laufer, str. 397.

konflikta med njima ali njimi. Nevsklajenost in različnost pristopov policistov, ki skupaj opravljajo delo, pomeni nestrokovnost in je lahko predmet diskusije ob obravnavi policijske problematike;

- **socialne norme, ki podpirajo agresivnost** - policist, ki dela v skupini in ki sprejema agresivnost kot normo, je konflikten pri opravljanju svojega dela, pa tudi v prostem času. Družba nasploh vidi policijo kot agresivno entiteto. Policist naj bi po tej logiki ravnal agresivno, da bi užival podporo svojih kolegov in izpolnil pričakovanja družbe, ki ji služi.

4.5. Vloga vodilnih

Položaj policijskih šefov ni enostaven, saj sta njihov ugled in uspešnost zelo odvisna od dela podrejenih. Policijski šef potrebuje spoštovanje in upoštevanje nižjih na hierarhični lestvici, da od njih dobi prave informacije o operativnem delu. Če policisti, ki opravljajo delo na terenu (npr. patroljiranje), ne spoštujejo svojega šefa in mu ne zaupajo, ne bodo dosledno upoštevali navodil in bodo ukrepali po svoje. Ukrepanje, ki je lahko tudi nezakonito, pa zmanjšuje ugled vodilnega.

Vloga vodilnih policijskih delavcev je zelo pomembna, da se policijska subkultura razvije ali ne. Policiste je treba kontinuirano izobraževati in jim nenehno pojasnjevati cilje dela ter jih tudi utemeljevati. Od policistov je treba zahtevati dosledno poznavanje zakonodaje. Tudi neznanje ima za posledico nezakonito ukrepanje zoper državljane.

5. OBLIKE ODKLONSKOSTI

5.1. Subkultura fizičnega nasilja

Značilnost policijske subkulture, agresivnosti do državljanov, je tudi nizka stopnja kulturnega izražanja, ki se kaže v verbalnih konfliktih z državljani, s katerimi imajo stike. Vzemimo primer policista, ki ob večini svojih postopkov z občani, poleg predloga sodniku za prekrške za prometni prekršek ali prekršek zoper javni red in mir, prijavlja kršitelje še za nedostojno in neprimerno vedenje do uradne osebe pri opravljanju nalog javne varnosti. Vprašamo se lahko tudi: »Ali je s tem policistom kaj narobe? Ali ga je kdo naučil komunicirati z ljudmi dostojno in službi, ki jo opravlja, primerno?«

Po drugi strani pa se nepravilno ravnanje policistov lahko krepí tudi po krivdi vodilnih delavcev, ki kljub odzivom in pritožbam občanov dovoljujejo, če

ne že podpirajo, ekscesno ravnanje policistov in ne ukrepajo zoper kršitelje (policiste).

Reuss-Ianni (1983) ugotavlja, da policisti v ZDA tožijo za »starimi dobrimi časi« policijske solidarnosti, ki z nastankom nekaterih velikih policijskih enot izginja. Z nastankom večjih policijskih enot so pretežno moško populacijo dopolnili z ženskami in tudi rasna struktura zaposlenih je postala mešana. V New Yorku npr. ni več mogoče računati na sodelavce ali vodilne, da ne bi ukrepali v primerih grobosti in rasizma v policijskih vrstah in to ohranjali kot skrivnost. Kljub ugotovitvam navedenega avtorja nam medijsko znani primer štirih policistov, ki so se fizično znašali nad črncem in so bili pred sodiščem oproščeni, kaže nasprotno sliko, saj bili zaradi tega v ZDA rasni nemiri.

Westley (1953) je ugotovil pojav policijske subkulture v primerih, ko je bila uporabljena fizična moč proti ljudem, da bi si policisti pridobili večje spoštovanje.⁷

Najpomembnejša ugotovitev pri raziskavi glede pojava subkulture v policiji je bila ta, da je približno 37% policistov prepričanih, da je zakonito uporabljati fizično silo, da bi si policisti pridobili večje spoštovanje in ugled. Takšno mišljenje je torej podlaga za prepričanje, da policisti morajo pred javnostjo ubraniti svoj poklicni status ne glede na to, ali je tako ravnanje tudi nezakonito. V jeziku policistov bi temu lahko rekli, da je vsakega, ki je pri postopku »pameten« in ugovarja policistu, treba »podučiti« z uporabo sile.⁸

Znotraj policijske subkulture veljajo enake zakonitosti kot v drugih subkulturah. To je specifičen vrednostni sistem, člani so med seboj lojalni, neupoštevanje vrednot in pravil pomeni izobčenje. Policisti ne prijavijo nasilnih dejanj svojih sodelavcev zaradi »poklicne solidarnosti«. Kljub očitni kršitvi zakona in zlorabi pooblastil lažno pričajo, spreminjajo dejstva, itd. Če se družba odzove na njihova ravnanja, se počutijo ogrožene in storijo vse za lastno obrambo, pri čemer prihaja tudi do zlorab položajev, itd.⁹

Skolnick (1966) je ugotavljal, da vzrok za policijsko subkulturo lahko iščemo tudi v reagiranju ljudi na policijo, in sicer bolj so ljudje sovražni do policije, bolj se policisti družijo samo med seboj in večja je verjetnost za nastanek policijske subkulture, in obratno, če so odnosi med družbo in policijo strpnejši, je sodelovanja in povezovanja policisti in drugimi ljudmi v družbeni skupnosti več.

⁷ Galliher, Criminology, str. 188.

⁸ Prav tam, str. 189.

⁹ Prav tam, str. 189.

5.2. Zloraba položaja

Eden izmed vidikov »subkulture prakse« je tudi uporaba policijskih informatorjev v »posebne namene«. Veliko policijskega dela temelji na različnih informatorjih, predvsem v primerih ugotavljanja prestopniških skupin. Policisti so pri svojem delu odvisni pri zbiranju dokazov za kazniva dejanja tudi od pričanja kriminalcev, narkomanov, prostitutk, preprodajalcev mamil in drugih. Nekateri od njih privolijo v sodelovanje s policijo, saj vedo, da bodo v primeru nesodelovanja ogroženi s strani policistov, ki so jim »predlagali« sodelovanje. Če sodelujejo s policisti, pa bodo v svojih okoliših živeli bolj mirno in tudi kak greh jim bo spregledan.¹⁰ Pojavne oblike zlorabe položaja so različne in odvisne od položaja, ki ga ima policist v policijski hierarhiji.

5.3. Korupcija v policiji

Pripadniki policijske subkulture, ki imajo namen pri svojem policijskem delu pridobivati dodatne vires zaslužka z zlorabo položaja in pooblastil, predstavljajo svojstven problem.

Knappova komisija je leta 1972 izdelala poročilo o korupciji v newyorški policiji.¹¹

»Ugotovili smo, da je korupcija v policiji močno razširjena. Pojavlja se v različnih oblikah, najbolj je prefinjena med policisti v civilu, ki delajo na področju zatiranja ilegalnih igralnic (črne igralnice). V petih skupinah policistov v civilu (plainclothesmen) je bilo ugotovljeno, da se pojavlja korupcija. Policiste plačujejo enkrat na štirinajst dni ali enkrat na mesec. Vsote se gibljejo okoli 3500 \$ iz vsake črne igralnice, ki je pod njihovo jurisdikcijo. Vsote denarja si v skupinah razdelijo na enake dele. Višina mesečnih prejemkov od podkupnin so različne glede na predel New Yorka, kjer službujejo policisti (mesečno od 300 \$ v revnejših četrtih do 1500 \$ drugje). Za odkrivanje korupcije v policiji so v policijske enote namestili poseben ljudi. Po akciji je bilo ugotovljeno, da so vsakega novega člana takšne policijske skupine, ki je sprejemala podkupnine, preizkušali dva meseca, da so se prepričali v njegovo lojalnost skupini. Po dveh mesecih je dobil delež v višini enega in pol deleža in vse za dva meseca nazaj.«

Poleg podkupljivosti policistov na tem oddelku so ugotovili podkupljivost tudi na oddelku za narkotike, odkrili so organizirano korupcijo in tudi

manjše oblike podkupovanj prometnih policistov, itd.¹²

V policijskem žargonu ločujejo dve vrsti pokvarjenih policistov. »Mesojedci« (meat-eaters) so tisti policisti, ki agresivno izrabljajo in zlorablajo svojo policijsko moč (oblast) za osebne cilje in namene. Druga skupina pa so »travojedci« (grass-eaters), ki pri opravljanju svojega policijskega dela preprosto sprejmejo »odplačilo«, ko se pojavi taka priložnost.

»Mesojedci« so tisti, ki se ponavadi znajdejo na naslovnih straneh časopisov. Po mnenju Knappove komisije večji problem predstavljajo »travojedci«¹³, ki so številčnejši in so pristaši »zakona tišine« (code of silence). Po tem zakonu je tisti, ki prijavi podkupovanje policistov, izdajalec (zakonitosti subkulture).

5.4. Druge oblike

Barker (1978) opredeljuje oblike deviantnosti v policijskih vrstah (razen korupcije) v naslednje skupine:

- **krivo pričanje:** del policistovega dela predstavlja občasno tudi pričanje na sodišču, zato je možna tudi ta oblika odklonskosti. Krivo pričanje je lahko tudi posledica korupcije. Policist je ves čas pod pritiskom, da mora biti uspešen pri svojem delu, kar se kaže podobno kot pri delavcih, ki delajo na normo. Delavec, ki dela na normo, ob koncu svoje službe pokaže svoj izdelek, policist pa ga velikokrat ne more. Policistova uspešnost se meri po številu ukrepov, aretacij, obravnavanih dejanj, prijav, ovadb na sodišče, itd. Zato pride do želje po »uspešnosti«, ki jo je treba doseči na kakršenkoli način;

- **policijska brutalnost:** brutalnost policistov je najpogostejši vzrok pritožb ljudi zoper policiste in policijo. Občani največkrat prijavljajo nedostojno govorjenje in obrekovanje, naganjanje domov, postopke ob ustavljanju in preiskavah, groznje, zlorabo sredstev za izvajanje pooblastil in približevanje z orožjem, uporabo fizične sile.

Policijski poklic daje veliko možnosti za brutalnost. Pripomočki oz. sredstva za izvajanje pooblastil in strelno orožje so sestavni del njegove opreme. Toda, na nesrečo se dogaja, da sredstva, namenjena za legalno uporabo proti kršiteljem predpisov, policisti izrabljajo v nezakonite namene. Obstajajo številni razlogi, zakaj policist pretirano in brutalno uporablja silo zoper ljudi. Obstaja možnost patologije pri osebi, ki uživa ob pretepanju in poškodovanju drugih - začetni motiv za zaposlitev v policiji je

¹⁰ Prav tam, str. 190.

¹¹ Gilsinan, str. 230.

¹² Prav tam, str. 230.

¹³ Gilsinan, str. 231.

možnost biti nasilen. Takšni policisti so v manjšini in verjetno je vsak izkušen policist imel že opravka s takšnim poklicnim kolegom. Naslednja možnost prekoračitve pooblastil je, da je policist v pretirano občutljiv in pretirano reagira ob nepravilni oceni nevarnosti položaja. Lastnost takšnih policistov je, da verjamejo, da je fizična sila absolutno potrebna v »ulični džungli«. Taki policisti zelo burno in agresivno reagirajo na osebe, ki jih verbalno izzivajo in žalijo.

Največji vpliv za razvoj pretirane agresivnosti pri policistih ima poklicna socializacija in podpora drugih članov skupine;

- **spolnost v službi:** policistovo delo je takšne narave, da pri opravljanju svojega dela prihaja tudi v stik z ženskami. Okoliščine policijskega dela nanesajo tudi na spolna dejanja z zlorabo pooblastil. Barker predstavlja primer zlorabe položaja pri kontroli prometa, ko ženska vozi avtomobil pod vplivom alkohola. Policist jo ustavi in v »zamenjo« za ukrepanje po zakonu predlaga spolni odnos s kršiteljico prometnih predpisov.

Protiutež za morebitne lažne prijave je v neformalnem pravilu, ki velja med ameriškimi policisti: »Nikoli ne ustavi ženske, če nimaš zraven množice prič. To je najboljši način, da ohraniš službo in svoj zakon.« Drugi policijski pregovor, ki ga ni spregledati govori: »Tri stvari so, ki vodijo policiste v skušnjavo: denar, ženske in pijača. Kolikor časa boš vzdržal brez njih, toliko časa boš dober policist«;

- **spanje v službi:** spanje v službi se pojavlja v vseh nočnih službah, kjer je možnost nadzora minimalna. Spanje ponoči je značilno za nočne čuvaje, tovarniške delavce, vojake. Ta oblika poklicne odklonskosti je značilna tudi za policiste, predvsem tiste, ki opravljajo nočno patroljiranje. Policijski avtomobil ponekod predstavlja »potujočo spalnico«, ker policisti prespijo večino nočnih služb v vozilu. V policijskem argoju se sliši izjava policista o spanju tako: »Luknja' je prostor, kamor lahko izginem sredi noči, kjer se počutim varno in udobno. »Luknja« je lahko kjerkoli; v zadnjem prostoru trgovine, pa do nočnega gledališča.«

Narava policijskega dela tudi sama vpliva na spanje v službi. Premalo spanja čez dan je tudi lahko vzrok nočnega spanja v službi, predvsem takrat, ko mora policist čez dan opravljati še določene dolžnosti, ki izvirajo iz njegovega dela. Končno, policisti spijo v policijskih avtomobilih iz istih razlogov kot uradniki spijo v pisarnah; oboji so odtujeni od svojih delovnih vlog.

- **uživanje alkohola v službi:** ena najresnejših kršitev delovne discipline je uživanje alkoholnih pijač v službi. Policist, ki med službo uživa alkoholne

pijače, pomeni nevarnost za svojega sodelavca in za druge državljane. Policist je pri delu oborožen, uporabljaja pa tudi vozilo. Prav zato alkoholiziran policist lahko povzroči veliko škodo in težke poškodbe drugim ljudem. Tako kot spanje v službi, tako tudi uživanje alkoholnih pijač v času opravljanja službe, pomeni simptome odtujenosti od svoje službene vloge. Prekomerno uživanje alkohola v službi se manifestira tudi v času izven službenega časa in meče slabo luč na policijo kot celoto. Uživanje alkohola je lahko posledica dolgočasje, monotoniije in pomanjkljivega ter slabega nadzora.

Rezultati raziskave s področja odklonskosti v policiji v South City Police Department:¹⁴

Vzorec policijske deviantnosti	Pojavnost v odstotkih
Policijska brutalnost (pretepanje oseb v pridržanju)	39,19
Lažno pričanje policistov (laganje na sodišču)	22,95
Spolnost v času službe (z zlorabo položaja)	31,84
Uživanje alkoholnih pijač v službi	08,05
Spanje v službi	39,58

Namen Barkerjeve študije je bil ugotoviti oblike deviantnega vedenja v policijskih vrstah in potrditi, da je deviantnost del stvarnosti, pred katero ne moremo in ne smemo zapirati oči. Ugotovitev, da je med policistih veliko deviantnega vedenja, je pomembna predvsem za vodilne v policiji, ki se ukvarjajo z dvigom profesionalnosti dela policistov.

8. ZAKLJUČEK

V članku so nanizane določene oblike policijske subkulture. Deviantnost v policiji meče slabo luč tudi na policiste, ki s tem nimajo ničesar opraviti. Boj z odklonskostjo v družbi je trd oreh, prav tako pa tudi boj z odklonskostjo v policiji ni preprosta stvar. Ob zapletenosti družbenih razmer, spremembah v družbi, lahko samo upamo, da se najhujše oblike policijske subkulture ne bodo pojavljale tudi pri nas. Veliko odgovornost za razvoj subkulturnega vedenja policistov je pripisati izobraževalnim institucijam in policijskemu vodilnemu osebju. Vsi ti imajo neizmerne možnosti, da storijo marsikaj koristnega za osveščanje in reagiranje ter odpravljanje vzrokov, kot tudi obravnavanje odklonskosti v policiji.

¹⁴ Tabela predstavlja ugotovitve raziskave iz leta 1978 v ameriški policiji, ki kaže na prisotnost odklonskosti v policijskih vrstah. Številke so precej visoke.

Policijsko delo je po svoji naravi težko in odgovorno, polno skušnjav in pasti.

Zaključil bi z mislimi iz članka Profesor v vlogi policista:¹⁵

»Vsakič, ko oblečem uniformo in grem v policijsko službo, me navda občutek, da se moja osebna varnost zmanjšuje, moja naloga varuha zakona postaja vse težja - to pa zaradi pretirane skrbi družbe za pravice prestopnikov in ravnodušnosti družbe do mojih pravic.

Nekega dne sem šel naravnost iz službe v policiji

¹⁵ Članek Profesor v vlogi policista govori o ameriškem profesorju kriminologije, ki je šel delat za določen čas kot navaden policist opazovalec, kljub svoji dolgotrajni znanstveni praksi. Pri policijskem delu je doživel zanimivosti, ki jih teoretični svet težko dojema in sprejema. Predstavljam dva vtisa njegove zgodbe.

na fakulteto, kjer sem imel predavanja. Ni se mi uspelo preobleči in sem ostal v policijski uniformi. Ko sem prihajal v pisarno in vzel gradivo za predavanja, me je videla tajnica in rekla skozi zobe: »Kako pa, Dr. Kirkham? Pa ne boste šli takšen na predavanje?« Za trenutek sem se zmedel. Pomislil sem, saj se mi ni treba pred študenti opravičevati, če imam dolge lase ali brado. Na koncu koncev, zagovorniki proste ljubezni ali prevratniških idej se ne opravičujejo za zbiranje v skupine. Zakaj bi to moral storiti nekdo, čigar pojava simbolizira obvezo služiti družbi in ščititi ljudi? »Zakaj pa ne?« sem odgovoril z lah-nim nasmeškom. »Ponosen sem, ker sem pripadnik policije. Vzel sem svoje gradivo za predavanja in opravil predavanje v uniformi.«

LITERATURA:

1. Adler, F., Mueller, G. O. W., Laufer, W. S. : **Criminology**, Mc Graw Hill, New York & etc., 1991.
2. Barker, T., Carter, L.: **Police Deviance**, Cincinnati, 1991.
3. Chevigny, P.: **Police Power**, A Vintage Book, New York, 1969.
4. Čas, T.: **Konflikti med miličniki in občani pri kršitvah javnega reda in miru**, magistrska naloga, Ljubljana, 1989.
5. English, J. : **Police Training Manual**, McGraw Hill, London, 1989.
6. Galliher, J.F.: **Criminology, Human Rights, Criminal Law and Crime**, Prentice Hall, New Jersey, 1989.
7. Gilsinan, J.F.: **Criminology and Public Policy**, Prentice Hall, New Jersey, 1990.
8. Kirkham, G.L.: **From Professor to Patrolman; A Fresh Perspective on the Police**, Journal of Police Science and Administration, Gaithersburg, 1974, št. 2, str. 127-137, 1974.
9. **Kodeks policijske etike**, Ministrstvo za notranje zadeve republike Slovenije, November 1992.
10. Pečar, J.: **Korupcija v policiji**, Zbornik strokovno znanstvenih razprav VSNZ, Ljubljana, 1992.
11. Pinkley, A. : **The American Way of Violence**, Vintage Books, New York, 1972.
12. Punch, M.: **Conduct Unbecoming**, The Social Construction of Police Deviance and Control, Tavistock Publications, London and New York, 1985.
13. Sanderson, B. : **Scars and Stripes**, Police Review, March 1993, str. 26-27.
14. Shearing, D.C. (1981) : **Organizational Police Deviance**, Butterworths, Toronto.
15. Woods, B. F. (1980): **Control Inner Conflict**, The Police Chief, 1980, št. 4, str. 62-63.

The police subculture

Gorazd Meško, Graduated social pedagogue for children with behaviour and personality disturbances, Assitant at the Superior School for Internal Affairs, Kotnikova 8a, 61000 Ljubljana, Slovenia

Characteristics of the workplace can determine the development of a subculture. Working conditions, pressures and other circumstances may influence the emergence of a subculture, in our case a deviant police subculture. Deviance can take very different forms and the paper presents some forms of deviance within the police organization; not only those which are defined by the Criminal Code as criminal offences but also the most

typical forms of police deviance such as aggressiveness, brutality, abuse of office, corruption, perjury, sleeping during performance of duty, alcoholism and drug addiction.

Key words: the police, culture, subculture, deviancy

UDC 351.74.08:316.624